NATURNYT

2/2016 - Juni

Naturnyt 2 : 2016

45. årgang

Oplag: 550 stk.
Tryk: Dantryk A/S, Hurup.
Omslag: Skestorke
Foto: Jan Skriver

ISSN 0903-4749, Copyright BFN

Redaktion af dette nummer:
- Jan Salmonsen, tlf. 97 97 51 48, salmonsen@pc.dk
- Willy Mardal, tlf. 97 93 91 45, willy@mardal.dk
- Elly Hansen, tlf. 29 46 75 53, iegranlyst@mail.dk
- Anna og Svend Hamborg, tlf. 97 93 71 76, hamborg@live.dk

Indholdet i bladets artikler er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med foreningens holdninger.

Biologisk Forening for Nordvestjylland
Ørhagevej 189, Klitmøller, 7700 Thisted

Foreningen har til formål at øge kendskabet til og interessen for naturen i Nordvestjylland.

Tidsskriftet Naturnyt udgives 3 gange årligt, og derudover udsendes medlemsskriftet BFN-Nyt med meddelelser og oplysninger om ekskursioner, foredrag, kurser m.m.

Kontingent 2016

Indmeldelse i foreningen kan ske ved indbetaling af kontingent på gironummer 6 58 67 24 eller bankoverførsel 1551 0006586724

Ordinære medlemmer	= kr.	210,00
Unge under 21 år	= kr.	100,00
Ekstraordinære medlemmer (familiemedlemmer, som ikke modtager materiale)	= kr.	50,00
Firmamedlem	= kr.	1.000,00

Glæd en naturven
- tegn et gavemedlemskab

Du kan give et medlemskab af BFN ved at indbetale kontingentet, hvis du samtidig angiver både indbetalers og modtagers navn og adresse.

På foreningens hjemmeside kan du læse mere om BFN samt orientere dig om aktuelle arrangementer.
Adressen er
www.bfn-nyt.dk

Gamle årgange af NATURNYT

Årgang 1973-2002 (enkelte numre kan mangle) - samlet pris for alle, ca. 90, hæfter: 100 kr.
Årgang 2003-2008: 50 kr. pr. årgang
Årgang 2009-2013: 100 kr. pr. årgang
+ evt. forsendelse - Indbetaling kan ske på foreningens giro eller bankkonto.

Bidrag til Naturnyt

Redaktionen modtager meget gerne bidrag til bladet; artikler, fotos og tegninger, især vedrørende den nordvestjyske natur.

Deadline for de næste to numre:
Naturnyt nr. 3 : 2016: 1. august 2016
Naturnyt nr. 4 : 2016: 15. november 2016

Status over naturområder

I Danmark findes der 130 udpegede fugleområder, som er internationalt vigtige, de såkaldte IBA'er (Important Bird Areas). Dansk Ornitologisk Forening har netop gjort status over naturtilstanden på disse lokaliteter, og det er desværre ikke særligt opløftende. I den meget grundige statusopgørelse, hvor gennemgangen af de 130 lokaliteter alene fylder 600 sider, opgøres truslerne mod lokaliteterne på en fire trins skala: 0: ikke alvorlig, -1: mindre alvorlig, -2: alvorlig og -3: meget alvorlig.

IBA'er er områder af international betydning for én eller flere fuglearter, bedømt ud fra internationalt fastsatte og bredt accepterede kriterier. Omkring halvdelen af landets internationalt vigtige træk- eller ynglelokaliteter er truet i større eller mindre grad.

Ud af de 130 danske IBA'er findes 21 helt eller delvist i Nordvestjylland inden for BFN's dækningsområde. 3 af lokaliteterne er truet i meget alvorlig grad og 15 lokaliteter i alvorlig grad.

Det kan undre, at lokaliteterne i Nordvestjylland er mere truede end i resten af landet, men går man bag om tallene kommer begrundelserne og forklaringerne på, hvorfor de nordvestjyske fuglelokaliteter er truede.

Limfjordslokaliteterne er især truet af jagt, bundskrab efter muslinger, tilførsel af næringsstoffer og f.eks. i Nissum Bredning af windsurfing. Men også tilgroning og utilstrækkelig afgræsning truer de åbne eng- og strandengarealer. 13 af de 21 IBA'er er Limfjordslokaliteter, som alle er alvorligt eller meget alvorligt truet af Mink, Ræv, tilgroning, forurening og jagt. Eneste undtagelse er lokaliteterne Glomstrup Vig, Agerø, Munkholm og Katholm Odde, Lindholm og Rotholme, som kun er truet i mindre alvorlig grad.

Også klithedelokaliteter som Hanstholmreservatet, Vangså Hede og Ålvand med Førby Sø er alvorligt truede, sidstnævnte endda meget alvorligt truet. Bjergfyr er en generel trussel for alle tre lokaliteter, men også Ræv og Mink nævnes. For Hanstholmreservatet anføres også menneskelige forstyrrelser som en truende faktor i meget alvorlig grad, og forhåbentlig er Naturstyrelsen allerede i gang med at regulere færdslen yderligere.

Dansk Ornitologisk Forenings status over tilstanden i fuglelokaliteterne minder os i høj grad om, at vi skal pleje vores naturområder mere, end vi gør i dag, og at vi skal regulere færdsel og jagt mere, end vi gør i dag, for at naturen ikke skal forarmes yderligere.

Poul Nystrup Christensen

Klitheden, Hanstholm Vildtreservat. Foto: Poul Holm Pedersen

Miljøtilstanden i Tvorup Hul med fokus på grundskudsplanternes tilstand

Tekst og foto: Katrine Bjørg Mortensen

Feltarbejdet i Tvorup Hul i forbindelse med specialeprojektet ”Miljøtilstanden i Tvorup Hul med fokus på populationen af grundskudsplanter” er nu afsluttet, alle resultater er analyseret, specialet er afleveret og bestået.

Som beskrevet i ”Naturnyt 1/2015, maj” blev der i perioden maj 2014 til april 2015 gennemført en lang række feltundersøgelser fordelt på tre hovedaktiviteter: En vegetationsundersøgelse, en undersøgelse af søbunden og en indsamling af vandprøver. Et af de centrale spørgsmål, der blev undersøgt i specialet, var, om plantesammensætningen i Tvorup Hul var den samme som ved fredningen i 1955 og hvilke faktorer, der har den største indflydelse på vegetationens tilstand.

Ved første øjekast er det tydeligt, at vandet i Tvorup Hul ikke er klart, men brunt og uklart. En del af specialet gik ud på at klarlægge, hvor brunt vandet egentlig er og en mulig forklaring på denne brunfarvning af vandet. En okkerforurening er flere gange nævnt som årsagen til, at vandet i dag er brunt. Søen har tidligere været okkerforurenet, og dette var årsagen til, at man i 1992 omlagde grøfterne omkring søen, da disse bidrog med brunt vand fra plantagerne. Plantagerne bliver derfor ikke længere afvandet ud i Tvorup Hul, men er i stedet koblet på udløbet fra Tvorup Hul og afvandes dermed via Bøgsted Rende. Omlægningen af grøfterne har haft en positiv indvirkning på vandmiljøet, og Tvorup Hul er ikke længere okkerforurenet. Men hvad kan forklaringen så være på det brunlige vand?

Den typiske årsag i Danmark til, at en sø går fra at være klarvandet til uklar, er næringssaltbelastning, der giver algeopblomstringer, og dermed farver vandet grønt. Når en sø bliver brunvandet, skyldes det som udgangspunkt ikke alger, men humus fra f.eks. nedbrudt organisk materiale, så som blade og nåle fra træer. Humus er farvet organisk materiale, der når det bliver opløst i vandet, farver vandet brunt. I Tvorup Hul viste undersøgelser af søvandet og grundvandet omkring søen, at grundvandet er mere brunt end søvandet. Dette betyder, at det brune vand med stor sandsynlighed stammer fra

Brunt vand i Tvorup Hul, 17. august 2014. Foto: Katrine Bjørg Mortensen.

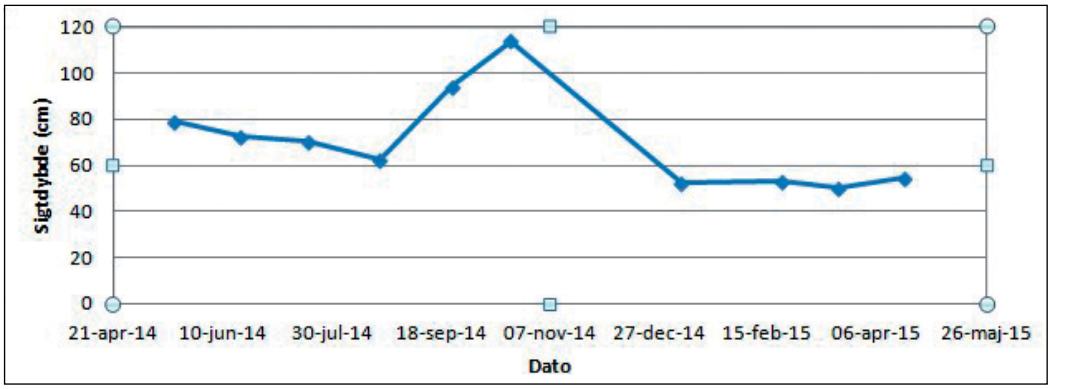

Figur 1: Sigtdybden i Tvorup Hul målt i perioden 19. maj 2014 til 18. april 2015.

noget af det grundvand, der løber ind i søen. Temperaturmålinger i søen har dokumenteret, at der strømmer grundvand ind igennem søbunden. Dette og brunfarvningen af grundvandet er dog noget Københavns Universitet pt. arbejder videre med at klarlægge.

Tidligere undersøgelser i Tvorup Hul viste, at der i 1998 var en sigtdybde på 4,5 meter, mens undersøgelserne i perioden maj 2014 - april 2015 viste, at sigtdybden kun lå mellem 50 og 114 cm. (Figur 1.)

Undersøgelserne i Tvorup Hul viste, at det ikke er algeopblomstring, der er den primære årsag til den ringe secchidybde. Dette ses ved at holde resultaterne af klorofylindholdet i søvandet op mod sigtdybdemålingerne. Selv i oktober, efter algeopblomstringen i sommerperioden er overstået, var sigtdybden stadig ikke højere end 1,14 meter. Den lave sigtdybde i vinterperioden skyldes, at partikler bliver hvirvlet op i vandet af regn og blæst.

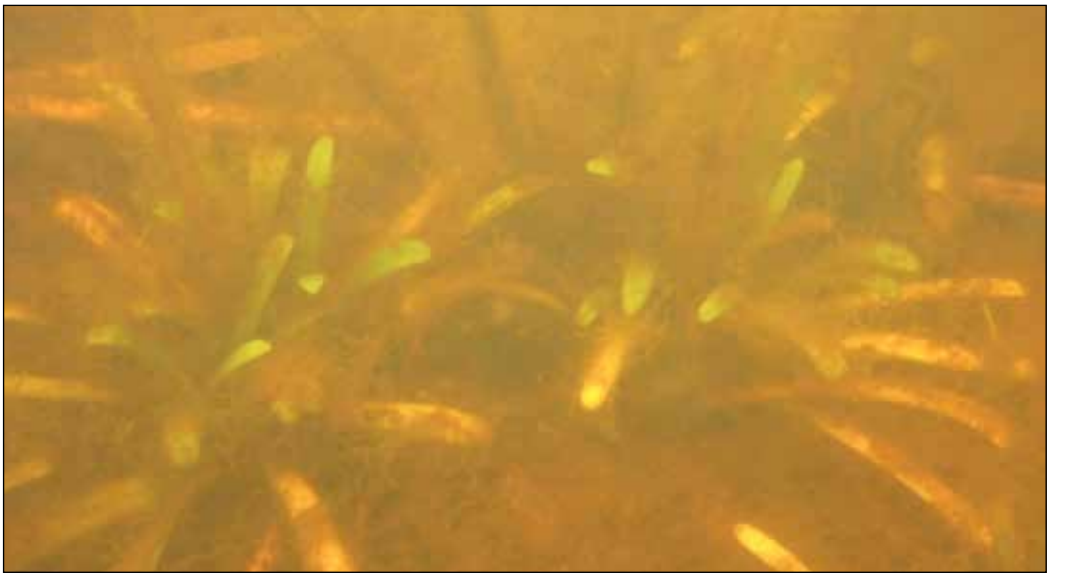

Tvepibet Lobelie ved transekt 1. Planterne er dækket af organisk materiale, der har en negativ indflydelse på fotosyntesen. Foto: Katrine Bjørg Mortensen.

Figur 2. Fordelingen af transekter langs bredden af Tvorup Hul.

Tallene for sigtdybden (lysgennemtrængelighed), klorofyl (alger) og den totale mængde af fosfor (et af næringsstofferne) i vandet er blevet sammenlignet. Ud fra resultaterne ses det, at der er en sammenhæng mellem mængden af alger og mængden af totalfosfor, men da der ikke er en negativ sammenhæng mellem mængden af klorofyl og sigtdybden, kan det afvises, at det er alger, der er den primære årsag til det uklare vand. Med baggrund i dette, samt laboratoriemålinger af hvor brunt vandet faktisk er og observationer gjort i felten, må det altså konkluderes, at den ringe sigtdybde i Tvorup Hul som følge af brunfarvning primært skyldes humus.

Vegetationsundersøgelse

I litteraturen er Tvorup Hul flere steder beskrevet som en klarvandet lobeliesø med en stor population af grundskudsplanter. Ved fredningen i 1955 fandtes der fem forskellige arter af grundskudsplanter: Gulgrøn- og Sortgrøn Brasenføde, Strandbo, Tvepibet Lobelie samt den meget sjældne Sylblad. I forbindelse med vegetationsundersøgelsen blev tre af disse arter genfundet, der er tale om Tvepibet Lobelie, Strandbo og Sortgrøn Brasenføde, desuden blev klarvandsindikatoren Sekshannet Bækarve også fundet i søen. Sortgrøn Brasenføde blev kun genfundet i

Figur 3. Transekt A-J i den østlige del af Tvorup Hul benyttet i forbindelse med "kvadratmetermetoden".

Transekt	Tvepibet Lobelie *Lobelia dortmanna*	Strandbo *Littorella uniflora*	Sekshannet Bækarve *Elatine hexandra*
A	42	1	
B	33		
C	100	20	
D	12		
E	15		62
F	10	5	10
G	4	2	15
H	11	3	5
I			2
J	8		

Tabel 1: Antal planter pr m2 på transekt A-J.

et eksemplar, men det kan ikke udelukkes, at der findes flere i søen.

En kvalitativ undersøgelse af vegetationen i Tvorup Hul på 10 transekter fordelt jævnt langs bredden viste, at der minimum er disse 18 plantearter til stede i søen: Dueurt, Glanskapslet Siv, Kragefod, Kær Ranunkel, Liden Siv, Næbstar, Pileurt sp, Porse, Sekshannet Bærarve, Sortgrøn Brasenføde, Strandbo, Alm. Sumpstå, Tagrør, Tvepibet Lobelie, Vandnavle samt Smalblandet- og Storfrugtet Vandstjerne. Flere af disse arter er dog ikke ægte vandplanter, men amfibiske planter, der lever i overgangszonen mellem land og vand. Da der i specialet er fokus på grundskudsplanter, blev de to kvantitative undersøgelser lagt i Tvorup Huls østlige del, transekt 1, 2 og 3, da det kun var her, der blev observeret grundskudsplanter.

Resultaterne af en dækningsgradsanalyse på transekt 1, 2 og 3 viste, at dybdegrænsen for grundskudsplanterne er omkring 50 cm, og at den højeste dækningsgrad blev fundet på transekt 1, hvor grundskudsplanter dækkede ca. 15 % af bunden i et bælte på 3-5 meter fra bredden. For at få et mere detaljeret billede af antallet af grundskudsplanter i den østlige del af Tvorup Hul blev der udlagt 10 transekter (A-J) 2 meter fra bredden med 20 meter i mellem hver, og der blev talt hvor mange af hver art, der var til stede på 1 kvadratmeter.

Resultaterne viste, at der omkring transekt C (figur 3) er en ret tæt population af Tvepibet Lobelie, og Strandbo er også relativt massivt til stede. Undersøgelserne viste også, at der ikke er grundskudsplanter til stede i den del af Tvorup Hul, hvor kreaturerne har adgang.

Der er mange faktorer, der har indflydelse på udbredelsen af planter, herunder lysforhold, bundforhold og mængden af tilgængelige næringsstoffer.

Lys er den vigtigste forudsætning for, at planter kan vokse, og grundskudsplanterne kræver mere lys ved bunden end andre plantearter. Langskudsplanter kræver som minimum 5% lys ved bunden, mens grundskudsplanterne kræver 16,3 % ifølge Middelboe og Markager, 1997. Dette betyder, at grundskudsplanterne er den gruppe af planter, der først forsvinder, når en sø går fra at være klarvandet til at være mere uklar. Ud fra beregninger med den nuværende lysmængde ved bunden i Tvorup Hul viser det sig, at det således kun er ca. 7 % af søbunden, der får så meget lys i øjeblikket, at den kan koloniseres af grundskudsplanter.

Undersøgelser af søbunden i Tvorup Hul på transekt 1, 2, 3, 4, 7 og 9 viser, at der er forskel på sammensætningen af søbunden. På transekt 1, 2, 3 og 4 er bunden meget sandet og har et lavt indhold af organisk materiale, hvilket favoriserer grundskudsplanterne. På de øvrige transekter bestod søbunden i højere grad af finpartikulært mudder. En næringsfattig sandbund favoriserer grundskudplanterne, da disse har tilpasset sig til at leve under sådanne forhold.

I næringsrigt sediment med et højt indhold af organisk materiale er der en høj bakteriel omsætning. Denne omsætning forbruger ilt, og om

Sedimentkerne fra transekt 1 (den østlige del af søen). Her af består søbunden primært af sand. Foto: Katrine Bjørg Mortensen.

Sedimentkerne fra transekt 5 (den vestlige del af søen). Den sorte farve skyldes finpartikulært mudder i søbunden. Foto: Katrine Bjørg Morgensen.

natten, hvor planterne ikke laver fotosyntese, bliver der trukket ilt ud af grundskudsplanterne via deres rødder. Dette er på sigt skadeligt for planterne. Desuden har grundskudsplanterne svært ved at få rodfæste i et sediment bestående af finpartikulært mudder, og de vil på grund af deres luftfyldte rødder flyde op af søbunden.

Konklusion og perspektivering

Med baggrund i undersøgelserne af Tvorup Hul i forbindelse med specialet må det konkluderes, at Tvorup Hul ikke længere er en klarvandet sø med en stor population af grundskudsplanter. De dårlige forhold for grundskudsplanterne skyldes primært de dårlige lysforhold ved bunden. Beregninger lavet på baggrund af resultaterne i specialet viser, at det kun er 7% af søbunden, der potentielt set kan være dækket af grundskudsplanter. Desuden har sammensætningen af sedimentet også en betydning i forhold til, hvilke planter der er til stede.

Fremtiden for grundskudsplanterne i Tvorup Hul afhænger af, om vandet igen bliver klart. Københavns Universitet arbejder med at kortlægge hydrogeologien i området omkring Tvorup Hul, hvilket muligvis kan give svar på, om det er grundvandet, der er kilden til det brune vand i søen. Desuden arbejder Mikkel Østerbye-Madsen også på et Ph.d. studium, hvor undersøgelser af Tvorup Hul indgår.

Forfatterens adresse:
Ernebjergvej 16, I
5230 Odense
katrinebm@hotmail.com

Birkemusen - en rigtig syvsover

Af Jørgen Terp Laursen

Hjælp søges!

Birkemusen har levet her i landet i flere tusinde år. Arten har en pletvis udbredelse i Jylland, og større sammenhængende udbredelse i Danmark findes kun i Thy. Birkemusen er rødlistet og kræver derfor største beskyttelse. Danmark har således et særligt ansvar for at hjælpe og beskytte arten.

Birkemusen, der ligger i dvale (oktober-april), kendes på sin ringe størrelse, meget lange hale, sorte rygstribe, og at den ofte viser tillidsfuld adfærd – kan fanges med hænderne. Den er for det meste nataktiv.

Undertegnede arbejder med en opdatering af birkemusens forekomst og biotopvalg i Danmark. Da arten er særdeles vanskelig at registrere, har selv få oplysninger meget stor interesse – det gælder såvel ældre som nyere fund. For de kommuner, der huser birkemus, og som har ønsker om at skabe nye levesteder for arten, er viden om udbredelse og biotopvalg af fundamental betydning.

Håber hermed læserne vil bidrage med oplysninger om birkemusen, men undertegnede modtager også med tak foto af birkemus.

Forfatterens adresse;
Engdalsvej 81b 8220 Brabrand
61 51 64 64, 86 2612 96
jtl@kirkeugle.dk

Den truede Birkemus. Foto: Hugo Christensen.

Status for Mårhunden i Thy i 2016

Af Elly Hansen

Mårhunden *Nyctereutes procyonoides* er kommet med på listen over invasive arter i Danmark. Den havde ifølge Dansk Pattedyratlas sit indtog i Danmark i perioden 1995 til 2005. Her blev der registreret i alt 25 Mårhunde, fortrinsvis i Jylland.

Mårhunden som skadedyr

At Mårhunden betragtes som et skadedyr og en trussel mod hjemmehørende fugle- og dyrearter i Danmark skyldes, at den ud over at være en glimrende svømmer lever af bl.a. padder og fugleæg. Da den ofte holder til i rørskove i det åbne land, vil dens tilstedeværelse i høj grad gå ud over ande-, vade- og mågefuglearter.

I årene 2008-2010 begyndte Mårhunden for alvor at sprede sig i Jylland, hvor der blev registreret i alt 91 dyr. De fire af dem var i Thy. I 2008 blev den første Mårhund fanget i Ulfborg, og Naturstyrelsen påbegyndte sammen med Danmarks Jægerforbund "Mårhundeprojektet", hvor man satte mange kræfter ind for at bekæmpe denne ubudne art. Man håbede, at Mårhunden ville være helt udryddet i Danmark i 2015. Men Mårhunden er kommet, og det ser ud til, at den har tænkt sig at blive i Danmark.

Mårhund. Foto: Henrik Pedersen.

Frivillig arbejdskraft

På landsplan er der 20 mårhundereguleringsjægere, som på på frivillig basis stiller deres arbejdskraft til rådighed for kampen mod Mårhunden. Derudover er der tre mand, som er lønnet af Naturstyrelsen.

En af de 20 frivillige mårhundereguleringsjægere er Henrik Pedersen. Han bor på Mors og har lige fra den første dag ydet en meget stor indsats i arbejdet. Selv om han har fuldtidsarbejde, bruger han det meste af sin fritid på at opsætte fælder, skifte GPS-halsbånd, lave registreringer mm.

En fælde sættes ud hos Leo Thøgersen, Horsfelt. Foto: Elly Hansen.

Opsætning af fælder

De store mårhundefælder, som har målene 150 x 60 x 60 cm, bliver placeret rundt om i landskabet, hvor Henrik Pedersen har fået oplysninger om, at der er Mårhund. Fælden forsynes med lokkemad, som kan være æg, fisk eller ost. Ved hver fælde sættes et vildtkamera, som sender en

Der skiftes bateri i en GPS. Foto: Elly Hansen.

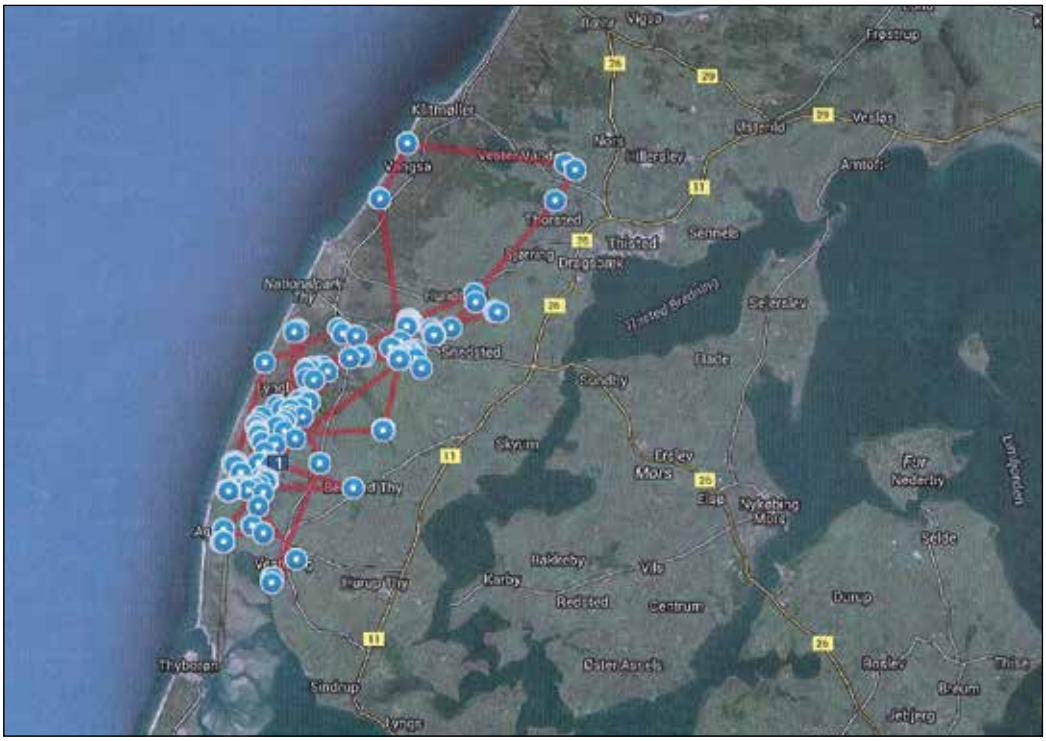

Gråkærmose F. tilbagelagde 333 km. i perioden 20. februar til 10. apil 2016.

Gråkærmose M. tilbagelagde 284 km. i perioden 1. februar til 10. april 2016.

sms til hans telefon, hvis der er bevægelse i eller i nærheden af fælden. På denne måde er det ikke nødvendigt at tilse fælderne fysisk hver dag.

GPS halsbånd

De såkaldte "Judas-Mårhunde" er forsynet med et GPS halsbånd. På signalerne herfra kan man følge dyrets færden på en computer. Det er meningen, at judas-dyret på denne måde skal røbe, hvor den har sin mage. Hvis denne også bærer GPS halsbånd, bliver den fanget og flyttet et andet sted hen. Er den uden halsbånd, bliver den enten skudt eller bragt til en dyrlæge, som undersøger og steriliserer den, inden også den bliver forsynet med GPS sender, hvorefter den igen bliver sat ud i naturen, men nu med status som judas-dyr. Halsbåndet skiftes ca. to gange om året. Når Mårhunden bliver fanget, ligger den helt stille og agerer død. Den er derfor ganske nem at håndtere, og den er hurtigt på fri fod igen.

Tilbagelægger mange kilometer

Mårhundene tilbagelægger mange kilometer i deres søgen efter mager. Henrik Pedersen nævner to eksempler. Et hundyr, kaldet "Gråkærmose F", gik før julen 2015 ind i en privat fælde ved Erslev på Mors. Den blev hentet og sat ud i Vangså i Thy. I perioden 20. februar - 10. april 2016 tilbagelagde den ikke mindre end 333 km. Et handyr kaldet "Gråkærmose M" tilbagelagde i perioden 1. februar - 10. april 2016 284 km.

Situationen netop nu

Henrik Pedersen oplyser, at man har kendskab til 15-18 nedlagte dyr i årene 2014 og 2015. Men han regner også med, at det er sandsynligt, at der i området fra det sydlige Thy og til Vejlerne i skrivende stund er mellem 10 og 15 par yngledygtige Mårhunde. De danner par for livet og føder årligt et kuld, som typisk består af 5-7 hvalpe.

Som situationen er nu i 2016, står det klart, at man ikke helt kan udrydde Mårhunden. Men skal det lykkes at holde bestanden nede og forhindre den i at sprede sig yderligere i den danske natur, er det meget vigtigt, at man videregiver oplysninger om observationer f.eks., hvis man har kendskab til en Mårhunds tilholdssted.

Oplysninger kan gives til Henrik Pedersen på telefon 30563557 eller til Preben Røge, som er ansat i Naturstyrelsen, på telefon 26875452.

Det er af stor betydning, at oplysningerne videregives så hurtigt som muligt, da det er betingelsen for at kunne indfange den.

Indtil nu er Mårhunden kun på listen over invasive arter i Danmark, og Henrik Pedersen håber, at den til næste år også kommer på den invasive artsliste fra EU. Det vil betyde, at Naturstyrelsen fremover vil være sikret et årligt økonomisk tilskud til bekæmpelsen af Mårhunde i den danske natur.

Forfatterens adresse:
Kystvejen 75, Svankær
7755 Bedsted
iegranlyst@mail.dk

Litteratur:

Baagøe, H.J. & T.S. Jensen (red.) 2007: Dansk Pattedyr Atlas. Gyldendal.

Christensen, H.V. 2013: Mårhund *Nyctereutes procyonoides* i Nordvestjylland. Naturnyt 1:2013. Biologisk Forening for Nordvestjylland, Klitmøller.

Natten i haven – insekter (6. del)

Af Hugo N. Christensen

Denne gang omtales **Uldgumpmåler** *Alsophila aescularia,* som var årets første måler i 2016, idet den sad på vor husmur i Hundborg den 14. marts 2016. Aftenen efter sad der to mere.

Denne måler flyver allerede fra begyndelsen af marts til begyndelsen af maj.

Da det er en art, hvor hunnerne er vingeløse, er det mest hannerne, man ser. Hunnerne er således helt uden synlige vinger, men den karakteristiske hårdusk på bagkroppen ses tydeligt.

Larven lever blandt andet på Eg, Slåen og Tjørn. Den overvintrer som puppe i jorden.

Parret, der ses på billedet, mødte hinanden ved en postkasse på Vorupørvej i Hundborg den 31. marts 2004.

Forfatterens adresse:
Astrupvej 5
Hundborg
7700 Thisted

Litteratur:

Skov P.1984: Nordens målere, Danmarks Dyreliv, bind 2. Fauna bøger og Apollo bøger.

Uldgumpmåler ***Alsophila aescularia****.Foto: Erik Jespersen.*

Skestorken

Tekst: Carsten Schultz. Foto: Jan Skriver

Nordvestjyllands eksotiske fugl

Skestorken *Platalea l. leucorodia* er blevet en fast ynglefugl i Nordvestjylland, og der kan nu i de sene efterårsmåneder iagttages flere hundrede fugle – gamle såvel som ungfugle – som fouragerer på Bygholm Vejles store våde strandengsarealer samt i lavvandede småsøer.

At kalde fuglen en ”stork” er misvisende, eftersom den ikke er i familie med den førhen så udbredte og stedvis almindelige Hvide Stork. Skestorken tilhører familien ibiser.

Hvor de fleste ibisarter har et langt buet næb, har Skestorken et langt, lige næb, som har en skeformet udvidelse ved næbspidsen. Denne ”ske” anvendes af Skestorken i dens fødesøgning, idet den i jagten efter smådyr og små fisk bevæger næbbet fra side til side gennem vand og mudder. Når byttet rammer næbbets følsomme inderside, klappes næbbet i, og dyret er fanget.

Fuglene er overvejende hvide og har en gullig halsring, der især er tydelig hos gamle ynglefugle, hvis dragt også har nogle prydfjer i nakken. Ungfuglene kendes på, at de har sorte vingekanter.

Den gamle Skestork under fødesøgning i fladvandet.

Fuglene har et vingefang på ca. 125 cm og en længde på ca. 85 cm. Deres vægt er 1200-1700 gram.

Kuldstørrelsen er som hos Fiskehejren på 3-5 unger. Ynglealderen er som hos Fiskehejren fra 3-4 års alderen.

Æglægningen finder sted i april-maj i løbet af 6-12 dage, hvorefter rugningen tager 24-25 dage, så klækningerne sker nogenlunde samtidigt.

Skestorken er en kolonirugende art, som i Danmark yngler på øer og holme i såvel ferskvand som i saltvand. På biotopen må der gerne være stubbe fra tagrør, når de ankommer i det tidlige forår. Senere vil de nye tagrør medvirke til at skjule reder og unger. Der må gerne være andre kolonirugende fuglearter nær ynglelokaliteten, som f. eks. Mellemskarver og store måger. Der må derimod ikke være landpattedyr – især Ræve – på lokaliteten. Hvis der er kommet en eller flere Ræve over isen til øen i den foregående vinter, og den/de stadigvæk er der i fuglenes yngletid, forsvinder stort set alle fugleunger. Nærmere om dette nedenfor.

Så tæt yngler Skestorkene i deres koloni på Vår Holm. Bemærk de gamle fugles nakkefjer og den gullige halsring.

Ungerne holder sig kun til reden i de første uger, og så snart de får fjer, løber de rundt i koloniområdet sammen med unger fra andre kuld.

Ungerne er i koloniområdet i 3-4 uger. Når de er flyvefærdige, forlader de ynglepladsen og flyver sammen med forældrefuglene til fouragerings-området. Efter ca. to måneders fourageringer sammen med de gamle fugle forlades ungerne, hvorefter de må klare sig selv.

Skestorkens første forekomster i Danmark

Skestorken har en nordvestlig ynglebestand i Holland, og Nordvestjylland er dens nordligste yngleområde. Herudover er der spredte bestande med store kolonier i Sydspanien, i Sydøsteuropa og videre mod øst gennem Asien. Der har før været en del kolonier i Rusland, men her har arten i de senere årtier været i tilbagegang.

Det er helt sikkert, at der er en sammenhæng mellem bestanden i Holland og den noget mindre bestand i Danmark. Når ungeproduktionen har været stor i Holland, eller når der er sket store forandringer på ynglebiotoperne her, søger nogle af fuglene mod nord til Danmark. Resultater af ringmærkningerne bekræfter dette.

Skestorken kan betegnes som en sand "lagune- og inddæmningsart". Det forklarer artens valg af yngle- og fourageringsbiotoper i Holland og i Danmark (Ringkøbing Fjord, Vejlerne m.fl.).

Skestorken har altid ynglet spredt i Danmark. Første gang, den blev konstateret som ynglefugl i Danmark, var i år 1900 med et enkelt par på Klægbanken i Ringkøbing Fjord. Her var den

Tre voksne Skestorke, som letter fra koloniområdet på Vår Holm. Bemærk Sølvmågerne, som også yngler på holmen, hvor de er med til at beskytte Skestorkene.

ynglefugl igen med 2-4 par i 1919. Da Skestorken dengang var en ny og meget sjælden ynglefugl i Danmark, tiltrak den beklageligvis også ægsamlernes interesse, og der var mange æg- og fuglesamlere i Danmark dengang. Den 14. juni 1900 blev der indsamlet et kuld æg fra Danmarks første ynglepar på Klægbanken. Kuldet er siden hen kommet ind i Statens Naturhistoriske Museums (SNM) magasiner i København. Der var den samme interesse hos ægsamlerne for yngleparrene i 1919 på Klægbanken, og der var herved lagt hindringer i vejen for Skestorkens mulighed for at ekspandere i Danmark.

Skestorkene i Vejlerne frem til 1969

I perioden april – juli 1921 blev der iagttaget en flok på 4-5 Skestorke i Vejlerne i Nordthy og Vest Han Herred. Fuglene blev bestemt som ungfugle, og selv om de ikke var jagtbare, blev de alle skudt og indgik formentlig herefter i private fuglesamlinger. Der kom nye Skestorke til Vejlerne i de efterfølgende år, og også nogle af dem blev skudt. En af Vejlernes jagtlejere oplyste, at han i perioden 1922-1929 har set "ynglende Skehejrer, som regel 7-8 fugle". Sikre ynglefund er dog kun dokumenteret fra 1928 og 1929. Der ligger i magasinerne hos SNM i København fra 1928 kuld af æg, som blev indsamlet henholdsvis den 4. og 10. juli i Selbjerg Vejle.

Det skal bemærkes, at forholdene i Vejlerne var meget forskellige i 1920'erne sammenlignet med nu. Området var også dengang meget stort, og det var aldeles ukendt for andre end de få personer, som af ejerne havde lov til at færdes i det. Det var dengang vanskeligt at gøre lige så sikre iagttagelser som nu, da kikkertudstyret var af en meget ringere kvalitet. Hvis datidens ornitologer – de fleste kom fra København – ved selvsyn ønskede at dokumentere Skestorkens få yngleforekomst(er) i Vejlerne, var det nødvendigt selv at trænge ind i området på gå-ben. Man kunne også alliere sig med de fiskere eller andre, som var vant til at færdes i dette sine steder ufremkommelige område. De lokale fik betaling for deres tidsforbrug, og det var derfor kun en mindre "overklasse" inden for Dansk Ornitologisk Forening (DOF), som var i stand til at dække omkostningerne i forbindelse med rejse, lokaltransporter, forplejning, overnatning samt

vederlag til hjælpere. Der har uden tvivl også været nogen uautoriseret trafik i Vejlerne i årtierne efter år 1900. Det har formentligt været muligt for samlere at købe ægkuld og skudte fugle af interessante arter hos lokale fiskere, jægere m.fl.

En voksen Skestork, som soignerer sin flotte fjerdragt i fladvandet. Bag den en Sølvmåge.

Der skulle gå 13 år, før der igen var fund af ynglende Skestorke i Vejlerne. Der blev iagttaget få ynglepar i årene 1942-1944. Det skal retfærdigvis anføres, at der meget vel kunne have været ynglepar i de mellemliggende år, for observationerne afhang af, om der har været gjort forsøg på at finde deres reder. Der er formentligt set fugle hvert år, men det er ikke tilstrækkeligt bevis for, at arten har været ynglefugl. Skestorken har muligvis også ynglet i 1948 og i 1949, men det er også usikkert. Nogle forfattere af bøger om Vejlernes natur har også skrevet om Skestorkene, og blandt andre Leif Ragn Jensen nævner i sin bog fra 1951, at arten yngler i Vejlerne.

Vi skal helt frem til årene 1962-1969, før Skestorken igen yngler i Vejlerne med 1-5 par i Byg-

Ti Skestorke, som flyver til/fra fourageringsområdet. Bemærk fuglenes flugtprofil med de buede halse.

En netop flyveværdig unge af Skestork letter fra koloniområdet på Vår Holm. Bemærk, at næbbet endnu ikke er udvokset, at den mangler hoved- og halsprydelser, samt at den har sorte vingekanter.

holm Vejle. Året 1969 regnes som et skelsættende år for arten i Danmark, for herefter skulle der gå hele 27 år, før den igen blev ynglefugl i Danmark.

En af de ornitologer, som havde et indgående kendskab til Danmarks ynglefugle frem til ca. 1965 var Bernt Løppenthin (1904-94), som i 1967 udgav sit hovedværk: "Danske ynglefugle i fortid og nutid". Oplysninger herfra er anvendt i nærværende artikel. Han skriver i sidste sætning i afsnittet om Skestorken følgende: *"Der er næppe sandsynlighed for, at arten danner en fast og regelmæssigt ynglende bestand her i landet, selv om lokaliteter, der kan dække dens krav, findes i Ringkøbing og Thisted amter"*.

Skestorkene i Vejlerne efter 1996

Løppenthin fik (heldigvis) ikke ret i sine forudsigelser, men han kom ikke til at opleve, at Skestorken genindvandrede til Nordvestjylland i 1996, og at parantallet har været stigende siden da. Baggrunden for denne genindvandring skal findes i Holland, hvor en af Skestorkens vigtigste ynglekolonier med ca. 300 par i Oostvaarder Plassen i Flevoland bryder sammen. Kolonien, der var den største i Europa, mistede kollektivt fodfæstet som følge af dræninger på lokaliteten. Hollænderne ville hellere have elge og bævere i dette klassiske område frem for Skestorke. Sammenbruddet fik mange Skestorke til at flakke om i hele Nordvesteuropa, og nogle af dem nåede til Nordvestjylland i juni-juli måned (Skriver 1999).

Nogle par Skestorke slog sig ned på en ø i Limfjorden nær Nibe. Øen har siden 1976 haft status som ø-vildtreservat med restriktioner hvad angår færdsel, ægindsamling mv. Udpegningsgrundlaget var dengang en stor ynglebestand af Havterner, og enkelte år var der endvidere en mindre ynglekoloni af den meget sjældne Sandterne. Biotopen var dengang ideel for ynglende terner, da der var mange græssende kreaturer, som holdt vegetationen nede. Da kreaturerne ikke længere afgræssede holmen, ændrede den

så meget karakter, at terner og mindre måger forsvandt som ynglefugle fra holmen. I stedet for indvandrede der andre fuglearter, som f. eks. Mellemskarven, Sølvmågen og Sildemågen samt efter 1996 Skestorken.

Den tætte og høje vegetation gør, at fuglenes yngel bliver meget udsat for at blive taget af Ræve, hvis de er kommet over til holmen på isen i vintermånederne. Hvis de ikke kommer tilbage til fastlandet i tide, er det nu erkendt, at rovdyrene skal bortskydes før fuglenes ynglesæson. Derfor arrangerer Naturstyrelsen Thy nu en årlig klapjagt på øen med deltagelse af jægere fra lokale jagtforeninger, og DOF bifalder klapjagten. Hvis dyrene bortskydes, får fuglene unger på vingerne. Hvis der bare er en enkelt Ræv tilbage, kommer der ingen unger på vingerne. Så enkelt kan det siges!

Lokalitetens navn blev i de første år hemmeligholdt for at sikre ro hos Skestorkene. Men med årene ændrede DOF strategi, hvad angik hemmeligholdelse af lokaliteter, sjældne ynglefugle mv. Det blev derfor oplyst, at Skestorkenes ø i Nibe Bredning var Vår Holm.

I 1998 barslede en arbejdsgruppe i DOF med et projekt, benævnt DATSY (DOF's Arbejdsgruppe for Truede og Sjældne Ynglefugle). Skestorken kom helt naturligt ind i dette projekt, og Jan Skriver blev helt naturligt – han havde dengang bopæl i Nibe – artskoordinator for denne art. Herved blev der passet meget på Skestorkenes

Koloni	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Vår Holm	1	2	3	3	6	6	7	11	16	14
Høje Sande							5	4	6	7
Klægbanken								1		
I alt	1	2	3	3	6	6	12	16	22	21

Tabel l: Ynglekolonierne (ynglepar) i Nord- og Vestdanmark i årene 1996-2005:

Koloni	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Vår Holm	19-20	27	31-32	30	37	33	35	45	76	50
Høje Sande	14	17	21	21	43	0	38	67	90	108
Langli		2	4	8	13	25	25	36	26	19
Borreholm			6	?	0	0	0	0	0	0
Klægbanken					1	0	0	0	0	18
Muddermarens Ø						3	0	0	1	0
Treskelbakkeholm						0	2	2	0	1
Meksig, Vejlerne						8	0	2	7	4
Venø								0	3	12
Hornsgård Holm								15	11	42
Djævleøen, Ringkøbing Fjord						15	3	0	0	0
I alt	33-34	46	62-63	59	94	84	103	167	213	254

Tabel 1a. Ynglekolonierne (ynglepar) i Nord- og Vestdanmark i årene 2006-2015.

Tre rutinerede ringmærkere ankommer standssmæssig til Vår Holm for at løbe nogle af årets unger af Skestorke op og derefter ringmærke dem. Fra venstre ejeren Henrik Vang Christensen, dennes far Hugo N. Christensen samt Carten Schultz. Et par begivenhedsrige og anstrengende timer på holmen venter dem.

koloni på Vår Holm. Skriver kunne med beklagelse konstatere, at der var en del ulovlig færdsel på holmen. Der var især en del ulovlig indsamling af mågeæg på trods af, at denne aktivitet har været ulovlig i Danmark siden 1982 (æg af Hættemåger) og siden 1994 (æg af alle mågearter). Skriver fik med årene stoppet denne trafik.

Skestorken havde nu fået en – i muligt omfang – sikret yngleplads på Vår Holm i Limfjorden, og dens vigtigste fourageringsområde var ligesom tidligere Vejlerne. Afstanden mellem disse lokaliteter er i flugtlinje næsten 30 km.

Som det tydeligt fremgår af tabellerne, har Skestorken været inde i en stigende bestandsudvikling i årene 1996-2015, og at arten med årene spredte sig til andre lokaliteter. Det ses endvidere, at arten også er begyndt at yngle på Langli i Ho Bugt og på Muddermarens Ø i Mariager Fjord.

Årsagen til Skestorkens fremgang i antallet af ynglepar i Danmark er sandsynligvis begrundet i de seneste årtiers klimaændringer samt i forbedringer i fuglenes fourageringsmuligheder. Stigningen i vandstandsniveauet i Vejlerne har helt sikkert været i artens favør.

Da Skestorkens yngle- og fourageringsforhold er blevet bedre, anser Jan Skriver det for muligt, at bestanden i løbet af det kommende tiår kan stige til ca. 500 par.

Kikkertaflæsninger af Skestorke

Skestorken er begunstiget af at være en meget seværdig fugl, som tit fouragerer i kystnære naturområder med strandenge og lavvandede søer. Her er der flere personer, der kikker efter dem for at aflæse deres farveringes tal og bogstaver og for efterfølgende at indberette observationerne. Derfor er der kommet mange aflæsninger fra flere lande.

Der bliver anvendt metalringe (stål) fra landenes egne ringmærkningscentraler, hvorimod den hollandske projektkoordinator Otto Overdijk leverede og administrerede de første plast-farveringe til Danmark. Metalringen bliver anbragt på det ene ben og farveringen på det andet ben – og altid over tarsen. Farveringen har forskellige farver med tydelige bogstaver og tal, så det er muligt endda på lang afstand og med gode teleskopkikkerter at aflæse den.

Kort 1. Ynglelokaliteter (ringmærkningssteder) i Danmark og i andre lande for de Skestorke, som senere er kikkertaflæste i Danmark.

Stålringe holder helt sikkert i hele fuglens levetid, hvorimod det er mere tvivlsomt med plast-farveringene, men der er dog foretaget kikkertaflæsninger af farveringe, som har siddet på benet i 13 år! Så frygten er måske ubegrundet?

Der er foretaget og indberettet mange kikkertaflæsninger – især fra pladser langs hovedvejen ved Bygholm Vejle, hvorfra der er et godt udsyn – af personer med godt udstyr. Aflæsningerne kan indberettes til Ringmærkningscentralen på Statens Naturhistoriske Museum i København.

Da Skestorken først bliver yngledygtig, når den er 3-4 år gammel, har ungfuglene ikke behov for at være i Nordvestjylland de første somre. De opholder sig derfor gerne i lange perioder på et udvalgt, godt område på trækruten. Der er dog ingen regler uden undtagelser, da der er aflæst Skestorke, der allerede er tilbage i Nordvestjylland i sommerhalvåret i deres 2. leveår.

Et eksempel på en fugl, som er blevet nede i varmen, er Skestorken med ring nr. 2L0068, som blev ringmærket den 15. maj 2014 på Vår Holm, og allerede den 30. oktober samme år blev den iagttaget nær en golfbane på Furteventura. Her er den efterfølgende blevet indrapporteret ikke mindre end 24 gange, hvor den seneste opdatering er fra den 20. januar 2016. Så den nyder varmen, medens den venter på at komme i den rette alder!

Nordvestjysk Ringmærkningsgruppes mærkninger af Skestorke

Der er tidligere blevet ringmærket Skestorke i Nordvestjylland. Mærkningerne blev gjort før Nordvestjysk Ringmærkningsgruppes (NVJRG) begyndelse i 1972. De første var fire unger fra Selbjerg Vejle i 1943. Dernæst syv unger på øen Melsig i Arup Vejle i 1964 og fem unger samme sted i 1965. Disse 16 fugle blev kun mærket med en metalring **under** tarsen, dvs. de fik ingen farveringe med bogstav- og talkoder. De kunne således ikke kikkertaflæses. Alligevel er fire af dem genmeldte fra udlandet, to fra Frankrig og to fra Spanien. Tre af dem blev skudt og en fundet død. Genmeldingsprocenten var således på hele 25%.

Da bestanden så ud til at være stor og stabil, blev det besluttet at påbegynde et projekt med påsætning af såvel metal- som farveringe. Dette har været gjort i flere år i Holland med over 3000 ringmærkninger, hvoraf mange også med farveringe. Hollænderen Otto Overdijk blev koordi-

Ringmærkerne Carsten Schultz (tv) og Henrik Vang Christensen ved Skestorkens store rede med tre mindre unger.

nator for et fælles ringmærkningsprojekt i flere europæiske lande, som skulle begynde i 2003.

I de første år var det projektets mål at forsøge at ringmærke 10% af et lands ungeproduktion. Jan Skriver planlægger, koordinerer og deltager i arbejdet, og medlemmer af Nordvestjysk Ringmærkningsgruppe (NVJRG) foretager mærkning af ungerne. Jan Skriver sørger endvidere for at formidle resultaterne af mærkninger-

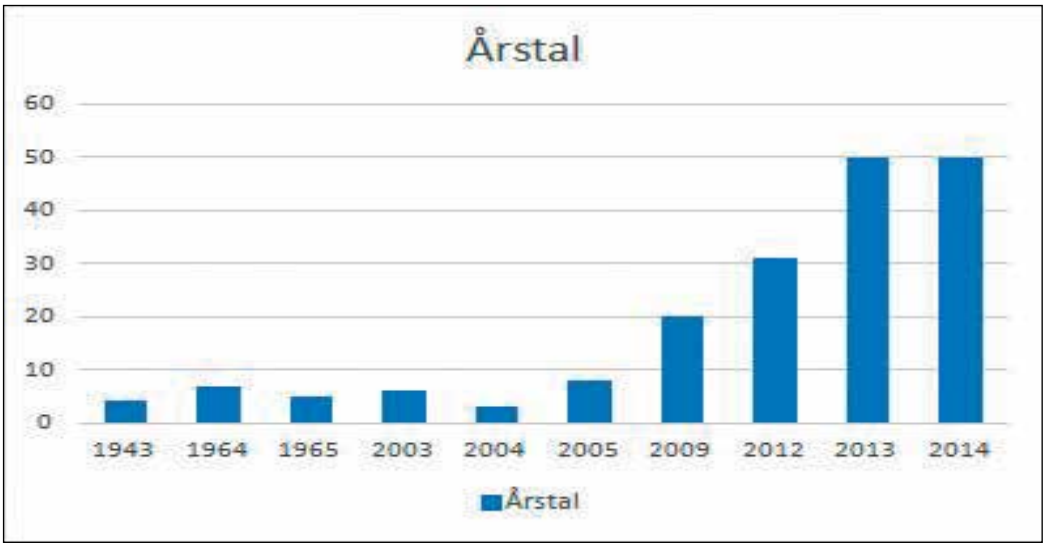

Figur 1. *Oversigt over antallet af ringmærkede unger af Skestork i årene efter 1943. De tre første mærkninger er fra Vejlerne. Fra 2003 er alle ungerne mærkede på Vår Holm i Nibe Bredning i Limfjorden. Det samlede antal ringmærkede unger er 184, hvoraf de 168 er mærket af Nordvestjysk Ringmærkningsgruppe.*

Den første unge af Skestork i "nyere tid", som blev ringmærket i Danmark. Ringmærkeren, Willy Mardal, er på Vårholm i Limfjorden den 27. juni 2003. Bemærk, at den store unge bærer en stålring på højre ben og en farvering med bogstav-tal-kombination på venstre ben over tarsen.

ne i medierne. Dette er også meget vigtigt, da det også er med til at øge især lokalbefolkningens interesse for projektet og for arten, og da det er med til at sikre beskyttelsen af dens ynglepladser.

I bestræbelserne på at forstyrre så lidt som muligt i Skestorkenes ynglekoloni på Vår Holm, besluttede Jan Skriver, at ringmærkningerne på øen skulle foretages så sent som muligt, dvs. i perioden ultimo juni-medio juli. Så er de første unger flyvefærdige, og der er kun de seneste unger tilbage. Nærmere herom nedenfor.

Efterfølgende er bestanden steget og dermed også antallet af mærkninger. Det bliver nu tilstræbt at mærke 50 unger på Vår Holm hvert år.

År	**Dato**	**Ringmærker(e)**	**Antal unger**
2003	27. juni	Willy Mardal	6
2004	5. juli	Carsten Schultz	3
2005	11. juli	Willy Mardal	8
2006 – 08	Ingen mærkninger		
2009	15. juni	Carsten Schultz & Henrik Vang Christensen	20
2010 – 11	Ingen mærkninger pga. ræv(e) på øen		
2012	31. maj	Carsten Schultz & Henrik Vang Christensen	31
2013	28. juni	Carsten Schultz & Henrik Vang Christensen	50
2014	15. maj	Carsten Schultz & Henrik Vang Christensen	50
I alt			**168**

Skema 1. Resultaterne af Nordvestjysk Ringmærkningsgruppes mærkninger af Skestorke.

Kort 2. *Genmeldinger af de 50 unger af Skestork, som blev ringmærket den 28. juni 2013 på Vår Holm. Ungerne blev ringmærket sent på sæsonen og havde derfor ikke den samme kondition, som de tidlige unger. Genmeldingsprocenten er i løbet af de første tre år kommet op på 42.*

Kort 3. *Genmeldinger af de 50 unger af Skestork, som blev ringmærket den 15. maj 2014 på Vår Holm. Sammenlignet med kort 2 (fra 2013) er antallet af genmeldinger meget større, da fuglene var mærket tidligere på sæsonen og derfor var i en bedre kondition. Genmeldingsprocenten er i løbet af de første to år kommet op på 60!*

Desværre blev der i enkelte år ikke mærket på Vår Holm, dels af tidsmæssige årsager, dels som følge af Ræves præderinger i 2010 og 2011, men allerede året efter i 2012 var der igen mange ynglende Skestorke. Det viser, at Vår Holm er så attraktiv for arten, at den selv efter et par års præderinger ikke lader sig skræmme væk.

Alle de seks unger fra projektets første år i 2003 på Vår Holm blev flyvefærdige og blev efterfølgende aflæst med kikkerter på Bygholm Vejle.

De fleste af dem blev efterfølgende også aflæst på kystlokaliteter i Tyskland og/eller i Holland. Metoden tegnede sig således lovende!

Som tidligere nævnt valgte Jan Skriver – for ikke at forstyrre fuglene for meget – den strategi kun at ringmærke de seneste unger på Vår Holm, dvs. at besøgene skulle foretages i juni-juli. Denne strategi blev af forskellige årsager fraveget i 2014. Det medførte, at der i 2014 blev ringmærket tidlige unger, som derfor var i en meget bedre kondition end de senere unger. Dette fremgår tydeligt af kort 2 og kort 3, som viser genmeldingerne af ungerne fra henholdsvis 2013 og 2014. Der blev ringmærket det samme antal unger – 50 – i begge år, men langt flere af de stærke unger fra 2014 overlevede ynglesæsonen og blev flyvefærdige end de svagere unger fra 2013.

Af kortene fremgår, at der – på trods af de forholdsvis få ringmærkede unger – er kommet flere/mange genmeldinger fra flere lande, Danmark, Tyskland, Holland, Frankrig, Spanien, Portugal og helt ned til Mauretanien i Vestafrika, hvor det tropiske vadehavsområde Banc d'Ar-

Kort 4. *Samtlige 76 genmeldinger af de 168 ringmærkede unger af Skestorke fra Nordjylland i perioden 2003-2014. Det giver en samlet genmeldingsprocent på 45.*

guin er den foretrukne lokalitet. Også hos andre fuglearter ved man, at det er de første unger, der har den største chance for overlevelse.

Som altid er det de stærkeste fugle, der får de bedste redepladser midt i kolonien, og de er dermed bedst sikret mod farer udefra (glubske store måger o. lign.). Derfor er det de senest ankomne, der må tage til takke med de omkringliggende pladser.

Tak

Ringmærkningscentralen hos Statens Naturhistoriske Museum takkes for at have stillet ringmærknings- og genmeldingsdata til rådighed for dette arbejde. Museet og dets data indgår i samarbejdet om det europæiske Skestorke-projekt.

Jan Durinck takkes for udarbejdelsen af artiklens kort. Jan Skriver takkes for at have stillet et stort antal fotos til rådighed til illustrationer. Jan Skriver og Willy Mardal takkes for gennemlæsninger, kommenteringer og hjælp i forbindelse med artiklens udarbejdelse.

Forfatterens adresse:
Nørbyvej 18, Tved
7700 Thisted
birgitogcarsten@gmail.com

Litteratur:

Løppenthin, B. 1967: Danske ynglefugle i fortid og nutid. Historiske og faunistiske undersøgelser over fuglenes indvandring, forekomst og livsvilkår i Danmark. Odense Universitetsforlag.

Skriver, J. 1999: Somre med Skestorke. Naturnyt 2:1999 pp.37-45. Biologisk Forening for Nordvestjylland. Klitmøller.

Biologisk Forening for Nordvestjyllands bestyrelse og arbejdsgrupper:

Formand:
Poul Nystrup Christensen, Herningvej 64,
6950 Ringkøbing. - Tlf. 22157738.
pnystrup@live.dk

Næstformand:
Marianne Riis, Bygholmvej 70,
7742 Vesløs. - Tlf. 40777210
marianne_riis@hotmail.com

Kasserer:
Ib Nord Nielsen, Michel Wester 17 A,
Klitmøller, 7700 Thisted. - Tlf. 40579323
ib.nord.nielsen@gmail.com

Sekretær:
Lars Smith, Højrisvej 2,
7900 Nykøbing Mors. - Tlf. 98811533
hojrisvej2@gmail.com

Bestyrelsesmedlem:
Jan Salmonsen, Mads Posts Vej 5,
Klitmøller, 7700 Thisted. - Tlf. 97975148.
salmonsen@pc.dk

Redaktør af BFN-NYT:
Nanna Gad, Villerupvej *5,*
7755 Bedsted. - Tlf. 97945025
nannagad@gmail.com

Leder af BFN´s Naturkurser:
Jens Handrup, Tøttrupvej 5,
7752 Snedsted. - Tlf. 97936610

BFN-arrangementer:
Jørgen Nordkvist, Markvænget 14C,
7700 Thisted - Tlf. 97924165
nordkvist@mail.dk

Knud-Allan Knudsen, Villerupvej 5
7755 Bedsted. - Tlf. 97945025
nannagad@gmail.com

Else M. Kristensen
- Tlf. 97985324
else.mk@live.dk

BFN´s Naturdata:
Vakant

Medlemskartotek:
Birgit og Carsten Schultz, Nørbyvej 18, Tved,
7700 Thisted. - Tlf. 97981594.
birgitogcarsten@gmail.com

BFN´s Forlag:
Knud Knudsen, Stenbjerg Kirke Vej 28,
Stenbjerg, 7752 Snedsted. - Tlf. 96187008.
knud.knudsen@knudsen.mail.dk

Naturplejenetværket for Nordvestjylland:
Hamish Stewart, Østerstrandvej 4,
Skyum, 7752 Snedsted.
hamish@mail.dk

Leder af »Hummerhuset«, i Klitmøller:
Leo Salmonsen, Vinkelsti 3,
Klitmøller, 7700 Thisted. - Tlf. 97975246.

Nordvestjysk Ringmærkningsgruppe:
Jan Salmonsen - se adresse overfor.

Det grønne råd i Thisted Kommune:
Hans Henrik Hust, Legindvej 39, Jestrup,
7752 Snedsted. - Tlf. 97939120.

Grønt råd - Morsø Kommune:
Elsemarie Kragh Nielsen, Vustholmevej 128,
9690 Fjerritslev. - Tlf. 40478475.

Brugerrådet for Naturstyrelsen Thy:
Marianne Riis - se adresse overfor.

Nationalpark Thy - Nationalparkrådet:
Elsemarie Kragh Nielsen - se adresse overfor

BFN‘s Fuglestudiekredse:
Elly Hansen, Kystvejen 75, Svankær,
7755 Bedsted. - Tlf. 29467553.

Hans Henrik Larsen, Limfjordsvej 5,
Lyngs, 7790 Thyholm. Tlf. 26608660.

BFN´s venskabsforening:
Norsk Ornitologisk Forening, Aust Agder Fylke.
Kontaktperson: Willy Mardal,
Legindvej 102, Sønderhå, 7752 Snedsted.
Tlf. 97939145.

RETURADRESSE:
Biologisk Forening for Nordvestjylland
Ørhagevej 189, Klitmøller
7700 Thisted

B

POST
PP DANMARK

Foreningens sponsorer i 2016:

Sparekassen Thy • Sønderhå-Hørsted Sparekasse • Thy-Mors Energi
Nykredit • Andelskassen Midtthy • Sparekassen Vendsyssel
Dolle, Frøstrup • Thisted Bryghus • Malte Haaning Plastic

Læs i dette nr.:

Status over naturområder 25

Miljøtilstanden i Tvorup Hul med fokus på grundskudsplanternes tilstand 26

Birkemusen - en rigtig syvsover 31

Status for Mårhunden i Thy i 2016 32

Natten i haven - insekter (6. del) 36

Skestorken 37